

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Факультет педагогічної та соціальної освіти
Кафедра педагогіки та інклюзивної освіти

науково-педагогічної
О. А. Кузнецова
05 вересня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПСИХОЛОГІЯ ЛІДЕРСТВА ТА ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ

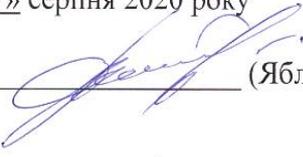
Для всіх спеціальностей
(Бакалавр)

2020 – 2021 навчальний рік

Розробник: Олексюк Оксана Євгенівна, доцент кафедри педагогіки та інклюзивної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент
 (Олексюк О. Є.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та інклюзивної освіти

Протокол № 1 від «27» серпня 2020 року

Завідувач кафедри (Яблонський А.І.)
«27» серпня 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 5	Галузь знань	Варіативна	
	Спеціальність		
Індивідуальне науково-дослідне завдання – 1		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 150		<i>Семестр</i>	
		2-ий	2-ий
	Ступінь бакалавр	<i>Лекції</i>	
		6	6
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		20	20
		<i>Лабораторні</i>	
		--	
		<i>Самостійна робота</i>	
		124	124
Вид контролю: залік			

Мова навчання – українська.

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить для заочної форми навчання – 150 год. : 26 год. – аудиторна робота, 124 год. – самостійна робота (17% ~ 83%);

2. Мета, завдання навчальної дисципліни та результати навчання

Мета курсу «Психологія лідерства та професійної успішності» – формування у студентів системного уявлення про лідерство як необхідного вміння побудови успішної професійної кар'єри та особистісного розвитку.

Навчальний курс «Психологія лідерства та професійної успішності» спрямований на виконання таких **завдань**:

- формування у студентів наукових і професійних знань у сфері ефективного лідерства,
- вироблення мотивації та прагнення до лідерства;
- активізація лідерського потенціалу як сукупності умінь самоуправління і управління іншими людьми.
- розвиток психологічної культури майбутнього керівника і освоєння технологій створення і просування особистого бренду керівника-лідера,
- формування небайдужої, активної позиції у вирішенні проблем як особистого життя, так і у суспільній сфері діяльності;
- сприяння формуванню оптимістичного сприйняття навколишнього середовища, стійкості у стресових і кризових ситуаціях;
- створення й закріплення позитивного досвіду лідерської поведінки та взаємодії з послідовниками;
- розвивати у студентів інтелект, творчі якості, здатність до науково-дослідницької та інноваційної діяльності.

Передумови для вивчення дисципліни: психологія (загальна, дитяча, педагогічна), психологія соціальна.

Навчальна дисципліна складається з 5 кредитів ЄКТС.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими **компетентностями**:

I. Загальнопредметні:

ЗК-2	Здатність до самостійного пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел
ЗК-3	Здатність ідентифікувати, формулювати та розв'язувати проблеми
ЗК-4	Здатність приймати обґрунтовані рішення
ЗК-5	Здатність до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій
ЗК-6	Здатність до співпраці і взаємодії в команді
ЗК-8	Здатність приймати рішення і діяти відповідно до морально-етичних і правових норм

II. Фахові:

ФК-1	Здатність до розвитку лідерських якостей особистості фахівця своєї професійної діяльності
ФК-7	Здатність до навчання дітей суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**: основні положення і глосарій класичних теорій лідерства; актуальні проблеми і теми сучасного лідерства, а також найвищі стандарти досягнень в лідерстві;

психологічні характеристики таких явищ та процесів як: лідерська поведінка, лідерські ролі, лідерська мета, персональний бренд та імідж лідера, стилі лідерства, передумови ефективного лідерського впливу, чинники ефективної взаємодії та комунікації тощо;

основні принципи управління командою та характерні параметри системи управління;

технології публічного виступу й управління аудиторією.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **вміти**:

- демонструвати знання і розуміння сучасних вимог до ефективного лідерства;

- описувати і пояснювати досвід ефективного лідерства в реальному житті;

- визначати цілі для особистісного, академічного та кар'єрного росту, а також працювати для їх досягнення;

- формувати власний стиль лідерства;

- здійснювати вибір ефективного стилю лідерства в організації;

- обирати адекватні психотехніки управлінського впливу;

- визначати готовність колективу до формування команд;

- вести дискусію й управляти аудиторією;

- формувати та підтримувати довгострокові партнерські стосунки;

- здійснювати презентацію ділової інформації.

Очікувані результати навчання:

- сформовані вміння культури спілкування у колективі, вміння встановлювати гармонійні відносини між членами колективу;

- сформовані вміння успішного лідерства у колективі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **набути** такі результати навчання:

Знання: основні підходи і концепції лідерства: підхід з позиції особистих якостей, поведінковий підхід; підхід з позиції влади, ситуаційний підхід; соціально-психологічні особливості організаційного лідерства та відмінність цієї форми лідерства від менеджменту, керівництва, лідерства в малій групі, політичного лідерства; концепцію організаційної діяльності, підходи до її вивчення, відмінні риси цього типу трудової діяльності; теоретичні основи дослідження організаційної обдарованості, її функціонально-структурну і психометричну моделі; рушійні сили та умови розвитку особистості успішного лідера організації; наукові основи проектування систем відтворення лідерів в організації; основні напрямки і завдання психологічного супроводу розвитку лідера організації.

Уміння: застосовувати психологічні терміни психології лідерства; проводити психологічні дослідження з проблеми організаційного лідерства; застосовувати психологічні знання для вирішення проблем, пов'язаних з

організаційним лідерством; оцінювати рівень розвитку організаційної обдарованості; визначати особливості життєвого шляху і виявляти рушійні сили і умови розвитку особистості лідерів організації; здійснювати управлінське психологічне консультування лідерів організації; оцінювати ефективність освітніх програм формування особистості успішних лідерів організації.

Комунікація: використовувати набуті знання при веденні наукових дискусій з питань психології лідерства; емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості; демонструвати навички командної роботи у процесі вирішення фахових завдань.

Автономність та відповідальність: виконувати індивідуальні науково-дослідні завдання з відповідної проблематики; здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги; демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям; демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

3. Програма навчальної дисципліни

КРЕДИТ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІДЕРСТВА ТА ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ: ВИЗНАЧЕННЯ, СТРУКТУРА, ТИПОЛОГІЯ

Тема 1. Ретроспективний аналіз підходів до визначення поняття «лідерство» та «успіх». Предмет і завдання курсу. Перші письмові роздуми про сутність лідерства. Дослідження проблеми лідерства у епоху Відродження та у XIX-XX століттях. Українські дослідники феномену лідерства та успішної професійної діяльності. Концепції лідерства.

Тема 2. Сутність понять «лідер», «лідерство», «успішність». Сутність понять «лідер», «лідерство», «успішність». Стилi управління. Еріх Берн про лідера і групу. Поняття «управління», «влада», «адміністрування», «керівництво», (менеджерування).

Тема 3. Адміністрування (менеджерування) і лідерство: характерні відмінності та специфіка. Відмінності між керівником і лідером. Теорії лідерства. Управлінське лідерство. Психологія мас. Приховане управління.

КРЕДИТ 2. СТРУКТУРА ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЯК УСПІШНОГО ПРОФЕСІОНАЛА

Тема 1. Еволюція ідей відбору лідерських якостей . Погляди дослідників на визначення базових якостей лідера у процесі розвитку цивілізації. Блоки якостей лідера. Погляди А. Менегетті, Е. Рогова, Т. Бендас.

Тема 2. Моделювання структури лідерських якостей майбутнього фахівця. Конструювання кластеру якостей лідера. Професійна

компетентність. Інтелектуальність. Організаційні здібності. Комуникативність. Сила волі. Колективізм. Працелюбність. Здоровий спосіб життя. Стресостійкість. Творчість. Харизматичність. Практичне мислення. Емпатія.

Тема 3. Типи лідерства. Аналіз існуючих підходів до типології лідерства. Формальні лідери. Неформальні лідери. Класифікація К. Левіна. Класифікація В.Ольшанського. Типи характеру лідера Г. Лассуелла. Мак-шкала. Порівняльні характеристики трьох категорій керівників (за Г. Екхардтом). Профілі (типи) лідерів за А. Едвардсом.

Тема 4. Феномен резонансного лідерства. Поділ лідерів на резонансних та дисонансних. Ознаки резонансного лідера. Методика відновлення лідерського потенціалу. Коуч-консультанство.

КРЕДИТ 3. ПРИКЛАДИ ЛІДЕРСТВА У СВІТОВІЙ ТА НАЦІОНАЛЬНІЙ ІСТОРІЇ

Тема 1. Лідерство великих полководців світової історичної сцени. Олександр Македонський. Пірр Епірський. Ганнібал. Спартак. Юлій Цезар. Святослав Войовник.. Чінгізхан (Темучін). Тамерлан. Жанна д'Арк. Наполеон Бонапарт.

Тема 2. Лідерство у політиці та герої національно-визвольної боротьби. Володимир Великий. Анна Ярославна. Роксолана (Настя Лісовська). Ришельє (Арман Жан дю Плессі). Талейран Шарль Морис. Авраам Лінкольн. Вінстон Черчіль. Індіра Ганді. Джон Кеннеді. Шарль де Голь. Петро Конашевич Сагайдачний. Богдан Хмельницький. Іван Мазепа. Михайло Грушевський. Симон Петлюра. Нестор Махно. Роман Шухевич. Степан Бандера. Євген Коновалець. Василь Стус.

Тема 3. Лідерство та професійна успішність в науці та освіті. Феофан Прокопович. Григорій Сковорода. Іван Франко. Ілля Мечников. Зельман Ваксман. Софія Русова.

КРЕДИТ 4. МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ТА ВМІНЬ УСПІШНОГО ПРОФЕСІОНАЛА

Тема 1. Методика діагностики лідерського потенціалу особистості. Сутність методики діагностики лідерських якостей. Критерії та показники сформованості лідерських якостей. Рівні сформованості лідерських якостей. Орієнтовні методики діагностики лідерства серед студентської молоді.

Тема 2. Психолого-педагогічні методи, прийоми та технології формування лідерських вмінь. Поняття прийому та методу у психології та педагогіці. Поняття соціально-педагогічної технології. Сучасні методи, прийоми та технології формування лідерських вмінь.

Тема 3. Психолого-педагогічні вправи формування особистості лідера та успішного професіонала. Вправи «Моя книга», «Світе, почув мене!», «У мене є мрія», «Через сто років», «Лист собі». Вправи «Один у полі», «Повітряні хмарочоси», «Дрім Тім», «Лист пошани», «Палиця довіри», «Сіли-Встали», «Людська павутина».

КРЕДИТ 5. САМОВИХОВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ТА ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Тема 1. Самовиховання лідерських якостей: сутність, прийоми, етапи, рефлексія. Сутність поняття самовиховання. Процеси самопізнання, само утримування, самопримушування. Метод «крок уперед» . Самозвіти. Самонавіювання. Програма самовиховання лідерських якостей.

Тема 2. Реалізація лідерського потенціалу особистості. Максвелл Дж.: 21 обов'язкова якість лідера. Манфред Кетс де Врис про розвиток емоційного інтелекту лідера. Дж.Юделовіц, Р.Кох, Р. Филд про лідерство. Антоніо Манегетті про роль ірраціонального у лідерстві.

Тема 3. Форми реалізації лідерського потенціалу. Класифікація форм виховання лідерських якостей. Масові, групові, індивідуальні форми роботи з метою реалізації лідерського потенціалу. Методи формування лідерських якостей студентів. Маніфестація лідерської поведінки у студентському самоврядуванні та молодіжних громадських організаціях.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усь ого	у тому числі				
		л	пр	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
КРЕДИТ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІДЕРСТВА ТА ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ: ВИЗНАЧЕННЯ, СТРУКТУРА, ТИПОЛОГІЯ						
Тема 1. Ретроспективний аналіз підходів до визначення поняття «лідерство» та «успіх».	10					8
Тема 2. Сутність понять «лідер», «лідерство», «успішність».	10	2	2			8
Тема 3. Адміністрування (менеджерування) і лідерство: характерні відмінності та специфіка.	10		2			8
	30	2	4			24
КРЕДИТ 2. СТРУКТУРА ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЯК УСПІШНОГО ПРОФЕСІОНАЛА						
Тема 1. Еволюція ідей відбору лідерських якостей .			2			13
Тема 2. Моделювання структури лідерських якостей майбутнього фахівця.			2			13
Тема 3. Типи лідерства.						
Тема 4. Феномен резонансного лідерства.						
	30		4			26
КРЕДИТ 3. ПРИКЛАДИ ЛІДЕРСТВА У СВІТОВІЙ ТА						

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усь ого	у тому числі				
		л	пр	лаб	інд	ср
НАЦІОНАЛЬНІЙ ІСТОРІЇ						
Тема 1. Лідерство великих полководців світової історичної сцени.	10					9
Тема 2. Лідерство у політиці та герої національно-визвольної боротьби.	10	2	2			9
Тема 3. Лідерство та професійна успішність в науці та освіті.	10					8
	30	2	2			26
КРЕДИТ 4. МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ТА ВМІНЬ УСПІШНОГО ПРОФЕСІОНАЛА						
Тема 1. Методика діагностики лідерського потенціалу особистості.	10					8
Тема 2. Психолого-педагогічні методи, прийоми та технології формування лідерських вмінь.	10	2	2			8
Тема 3. Психолого-педагогічні вправи формування особистості лідера та успішного професіонала.	10		2			8
	30	2	4			24
КРЕДИТ 5. САМОВИХОВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ТА ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ						
Тема 1. Самовиховання лідерських якостей: сутність, прийоми, етапи, рефлексія.			2			8
Тема 2. Реалізація лідерського потенціалу особистості.			2			8
Тема 3. Форми реалізації лідерського потенціалу.			2			8
	30		6			24
Усього годин:	150	6	20			124

4. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
КРЕДИТ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІДЕРСТВА ТА ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ: ВИЗНАЧЕННЯ, СТРУКТУРА, ТИПОЛОГІЯ		
1.	Тема 1. Ретроспективний аналіз підходів до визначення поняття «лідерство» та «успіх». Сутність понять «лідер», «лідерство», «успішність».	
КРЕДИТ 2. СТРУКТУРА ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ		

МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЯК УСПІШНОГО ПРОФЕСІОНАЛА		
КРЕДИТ 3. ПРИКЛАДИ ЛІДЕРСТВА У СВІТОВІЙ ТА НАЦІОНАЛЬНІЙ ІСТОРІЇ		
2.	Тема 2. Лідерство великих полководців світової історичної сцени. Лідерство у політиці та герої національно-визвольної боротьби. Лідерство та професійна успішність в науці та освіті.	2
КРЕДИТ 4. МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ТА ВМІНЬ УСПІШНОГО ПРОФЕСІОНАЛА		
3.	Тема 3. Методика діагностики лідерського потенціалу особистості. Психолого-педагогічні методи, прийоми та технології формування лідерських вмінь. Психолого-педагогічні вправи формування особистості лідера та успішного професіонала.	2
КРЕДИТ 5. САМОВИХОВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ТА ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ		
4.		
		Разом: 6

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ретроспективний аналіз підходів до визначення поняття «лідерство» та «успіх». Сутність понять «лідер», «лідерство», «успішність».	2
2	Адміністрування (менеджерування) і лідерство: характерні відмінності та специфіка.	2
3	Еволюція ідей відбору лідерських якостей	2
4	Моделювання структури лідерських якостей майбутнього фахівця. Типи лідерства	2
5	Лідерство у політиці та герої національно-визвольної боротьби. Лідерство та професійна успішність в науці та освіті.	2
6	Методика діагностики лідерського потенціалу особистості. Психолого-педагогічні методи, прийоми та технології формування лідерських вмінь.	2
7	Психолого-педагогічні вправи формування особистості лідера та успішного професіонала.	2
8	Самовиховання лідерських якостей: сутність, прийоми, етапи, рефлексія.	2
9	Реалізація лідерського потенціалу особистості.	2
10	Форми реалізації лідерського потенціалу.	2
Разом:		20

5. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Не передбачені навчальним планом</i>		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва завдання	Кількість годин
1.	Самостійна робота № 1. Підготовка до практичних занять	10 год
2	Самостійна робота № 2. Написання та захист реферату	10 год
3	Самостійна робота № 3.	10 год
4	Самостійна робота № 4.	10 год
5	Самостійна робота № 5.	10 год
6	Самостійна робота № 6.	10 год
7	Самостійна робота № 7. Складання комп'ютерної презентації за теоретичним матеріалом	10 год
8	Підготовка та написання контрольної роботи	10 год
9	Ведення тлумачного словника ключових понять	10 год
	Разом	90 год

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

№ з/п	Назва завдання	Кількість годин
1	Повідомлення за обраною темою з навчальних та навчально-методичних посібників	14 год
2	Аналіз прочитаної книги з тематики спецкурсу	10 год
3	Складання тесту/кросворду за теоретичним матеріалом лекції	10 год
	Разом	34

10. Методи навчання

В процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються:

1. Теоретико-інформаційні методи навчання:
 - ✓ усне логічне цілісне викладення навчального матеріалу (лекція),
 - ✓ діалогічно побудоване усне викладення (бесіда),
 - ✓ пояснення, демонстрація.
2. Практико-операційні методи навчання (практичні роботи):
 - ✓ вправи,
 - ✓ рішення завдань.

- ✓ пошуково-творчі методи навчання (семінарські заняття);
- ✓ аналіз конкретних ситуацій (проблемних, звичайних, нетипових);
- ✓ групове обговорення питання;
- ✓ дискусії.

4. Методи самостійної роботи студентів:

- ✓ читання (робота з підручником й іншими учбово-методичними посібниками);
- ✓ конспектування,
- ✓ рішення завдань і проблемних ситуацій;
- ✓ творчі завдання.

11. Методи контролю

З метою підвищення мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності використовуються наступні заходи поточного контролю рівня знань:

- усні відповіді на семінарських та практичних заняттях;
- тестові форми контролю для визначення рівня залишкових знань;
- письмове оформлення індивідуально-навчальних завдань;
- усний захист індивідуально-навчальних робіт.

Контроль рівня знань здійснюється за допомогою контрольної роботи та тестових завдань різного рівня складності.

Семестровий залік проводиться в формі тестового випробування.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота					КР 1	залік	Накопичувальні бали/ Сума
КР1	КР2	КР3	КР4	КР5	50		500
90	90	90	90	90			

13. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс.
2. Робоча програма навчальної дисципліни,
3. Навчальна програма навчальної дисципліни
4. Навчально-методичний комплекс з дисципліни
5. Ілюстративні матеріали

14. Рекомендована література

Базова

1. Белікова Ю. В. Становлення та переваги емоційного лідерства // Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua>. – Дата звернення 27.08.2017 р.

2. Вагин И. Как из мухи сделать слона. Психология лидерства [Текст]. СПб. : Питер, 2004. – 224 с. – (Сер. "Сам себе психолог").
3. Кочубей Т. Сучасні теорії лідерства: теоретичний аспект / Т. Кочубей, А. Семенов // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. - 2012. - № 40. С. 176-184. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2012_40_28
4. Кристофер Э.Смит Л. Тренинг лидерства [Текст]. СПб : Питер, 2001. – 320 с. – (Сер. "Эффективный тренинг").
5. Кушнір Р. Дій! Другі 100 000 кроків до успіху [Текст] Дрогобич : Коло, 2014. – 208 с. – 67,00
6. Мітлош А.В., Маляко В.О., Бажанюк В.С., Камишин В.В. Психологічні особливості лідерської обдарованості : концепції, діагностика, тренінги [Текст]: монографія. К. : Ін-т обдарованої дитини, 2014. – 290 с.
7. Радул В.В., Краснощок І. П., Лебедик І. В. Дослідження особливостей самореалізації особистості [Текст]: монографія. К. : "Імекс-ЛТД", 2009. – 352 с.
8. Сергеечева В. Тренинг лидерства [Текст]. СПб : Питер, 2001. – 320 с. – (Сер. "Эффективный тренинг").
9. Стаут Л. Лидерство: от загадок к практике [Текст] М. : Добрая книга, 2002. – 320 с.
10. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання [Текст]: навч. Посібник К. : ЦУЛ, 2014. – 250 с.

Допоміжна

1. Бендас Т.В. Психология лидерства. – СПб: Питер, 2009. – 448с.
2. Бендер П.У., Хеллман Э. Лидерство изнутри. – Мн.: Попурри, 2010. – 304с.
3. Беннис Уоррен, Томас Роберт Дж. Как становятся лидерами: менеджмент нового поколения. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2006. – 208с.
4. Гуменюк, О. Є. Психологія впливу [Текст] : монографія / Оксана Євстахіївна Гуменюк. – Тернопіль : Економічна думка, 2003. – 304 с.
5. Занковский А.Н. Психологическое лидерство: от поведенческой модели к культурно-ценностной парадигме. - М.: Изд-во Институт психологии РАН, 2011. - 296с.
6. Лем, П. SUPERКРЕАТИВ. Интенсив-тренинг для развития креативного мышления [Текст] / П. Лем. – М. : Эксмо, 2006. – 384 с.
7. Москаленко, В. В. Психологія соціального впливу [Текст] : навч. Посібник / В. В. Москаленко. – К. : ЦУЛ, 2007. – 448 с.
8. Ричард Л. Дафт Уроки лидерства / Р.Л. Дафт; под ред. И.В. Андреевой.-М.: Эксмо, 2006. - 480с.
9. Собченко, О. М. Психологія впливу [Текст] : навч. посібник / Олександр Михайлович Собченко. – Рек. МОН. – К. : Кондор-Видавництво, 2013. – 158 с.
10. Старшенбаум, Г. В. Тренинг навыков практического психолога: Интерактивный учебник [Текст]: игры, тесты, упражнения. / Геннадий Владимирович. Старшенбаум. – М. : Института психотерапии, 2006. – 416 с.

11. Шеколтон В. Психология лидерства в бизнесе.- СПб.: Питер, 2003.- 222с.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://www.info-library.com.ua/books-book-113.html>
2. мережі «Інтернет» корисні сайти
3. www.mon.gov.ua
4. електронні бібліотеки;
5. бібліотеки університету;